

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» за освітньою програмою
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: «Використання інструментів місцевого економічного розвитку
на прикладі територіальних громад Одеської області»

Виконавець: студентка ЦЗВФН

Сербіна А.А. _____

Науковий керівник:

к.е.н., доц. Карпов В.А. _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сталий розвиток адміністративно-територіальних систем різного рівня публічного управління є ключовим інструментом, що використовується для забезпечення місцевого економічного розвитку територіальних громад.

Аналіз використання інструментів місцевого економічного розвитку дає можливість рішення напрямів стратегій розвитку економічного стану конкретної територіальної громади, розробити ефективні програми, які покращують якість життя мешканців та спрямовані на підтримку місцевого економічного розвитку.

Процеси реформування територіальної організації влади стали підґрунтям більш ефективного виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень та подальшого сталого розвитку територій на сучасному етапі трансформаційних перетворень.

Серед вітчизняних дослідників слід назвати роботи О. Висоцької, в яких досліджується стратегія сталого розвитку [1], Т. Лазоренко описує проблематику сталого розвитку [2], В. Карпов, Т. Корольова досліджують інструментарій форсайту на макроекономічному рівні для забезпечення сталого розвитку територій [3], теоретичні та методологічні аспекти сталого розвитку територій досліджують такі вчені, як: Б. Данилишин [4], С. Дорогунцов [5], З. Герасимчук [11], також проблемам визначення сучасних підходів до управління економічним розвитком на місцевому рівні присвятили свої роботи такі як Г. Васильченко [21], І. Парасюк [21], Н. Єременко [21], С. Біла [22], О. Шевченко [22], М. Кушнір [22], проблематика сталого розвитку та управління місцевим економічним розвитком на місцевому рівні територіальних громад залишається досі актуальною темою для дослідження.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є вивчення теоретичних та практичних аспектів використання інструментів місцевого економічного розвитку в контексті територіальних громад Одеської області.

Для досягнення економічної мети були поставлені такі **завдання**:

- визначити теоретичні аспекти економічної політики сталого розвитку;
- розкрити поняття місцевого економічного розвитку;
- визначити напрямки використання інструментів місцевого економічного розвитку;
- провести аналіз використання інструментів місцевого економічного розвитку у громадах Одеської області;
- визначити перелік інструментів зміцнення місцевого економічного розвитку співробітництва територіальних громад;
- проаналізувати розвиток кооперативного руху як елемент інструменту управління місцевого економічного розвитку;
- сформулювати алгоритм форсайту територіальних громад;
- описати системи вимірів локального економічного розвитку громад;

– провести аналіз системи показників моніторингу стратегій економічного розвитку територіальних громад Одеської області.

Об’єкт дослідження – процес економічного розвитку територіальних громад, формування та реалізація моделі ефективного використання інструментів місцевого економічного розвитку для різних за своїм потенціалом територіальних громад.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та прикладних аспектів використання інструментів місцевого економічного розвитку територіальних громад Одеської області.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та проведення дослідження в роботі використані такі методи дослідження:

- аналіз для порівняння чинників систематизації для щодо управління соціально-економічними процесами і визначення комплексу інструментів та механізмів місцевого економічного розвитку;
- метод порівняльного аналізу – при узагальненні напрацювань українських та зарубіжних дослідників відносно важливості та доцільності управління локальним розвитком на засадах партисипативності;
- методи трендових моделей використовувався для оцінювання ступеню використання індикаторів місцевого економічного розвитку;
- метод табличного і графічного подання результатів дослідження, теоретичного узагальнення для формування висновків.

Інформаційною базою дослідження стали матеріали Державного комітету статистики України, інформація державних органів влади, Закони України, вітчизняні та зарубіжні літературні джерела.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (72 найменування) та 2 додатків. Загальний обсяг роботи становить 109 сторінок. Основний зміст викладено на 89 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 16 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. Результати проведених досліджень були озвучені на XXII Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях» та на X Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи». Основні положення дослідження викладені у наступних роботах: Карпов В. А., Сербіна А. А. Ризики та механізми управління розвитком територіальних громад. «Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях»: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 квітня 2024 р. Одеса: ОНЕУ. 2024. С. 138-139; Карпов В. А., Сербіна А. А. Використання деяких інструментів місцевого економічного розвитку. «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи»: матеріали X Міжнародної наук.-практ. конф., 04-05 жовтня 2024 року Одеса: ОНЕУ. 2024. С. 182–183.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»** розглядаються теоретичні основи забезпечення місцевого економічного розвитку, формування національної економічної політики сталого розвитку територіальних громад, а також механізм використання інструментів місцевого економічного розвитку.

У другому розділі **«ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НА ПРИКЛАДІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ»** проаналізовано використання інструментів місцевого економічного розвитку у громадах Одеської області, сучасний стан розвитку співробітництва територіальних громад в Одеській області, розглянуто розвиток кооперативного руху як елемент інструменту управління місцевого економічного розвитку.

У третьому розділі **«ФОРМУВАННЯ АЛГОРИТМУ ДІАГНОСТИКИ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»** визначено алгоритм форсайту макро і мікроекономічного розвитку територіальних громад, систему вимірів локального економічного розвитку громад та систему показників моніторингу стратегій економічного розвитку деяких територіальних громад Одеської області.

ВИСНОВКИ

Висновки містять найважливіші результати дослідження, теоретичні узагальнення та нові підходи до розгляду проблематики використання інструментів місцевого економічного розвитку, пропозиції щодо ефективних інструментів забезпечення сталого розвитку громад. Найважливіші висновки за результатами дослідження полягають у такому:

1. Основним теоретичним аспектом сталого економічного розвитку виступає економічний розвиток адміністративно-територіальних утворень, як процес соціально-економічних змін, що здійснюється публічним, економічним та неурядовим секторами місцевої економіки спільно у напрямі зміцнення потенціалу і конкурентної позиції територій, залучення інвестицій, стимулювання місцевого економічного зростання, створення безпекових умов розвитку економіки і життя для всіх мешканців територіальних громад.

Саме забезпечення територіальної цілісності, комплексна державна підтримка економічних і територіальних змін, нові вектори політики влади стимулюють та активізують економічну активність територіальних громад, мотивують до ефективного та раціонального використання наявного соціально-економічного і людського потенціалу, прийняття управлінських рішень з пошуку додаткових резервів підвищення рівня управління в умовах забезпечення її сталого розвитку.

2. Місцевий економічний розвиток - це перспектива, яку необхідно стимулювати через досягнення: раціональності, відповідальності, оптимального співвідношення якісних та кількісних характеристик територіальної громади; конкурентоспроможності – активізації потенційних можливостей територіальної громади нарощувати та ефективно використовувати конкурентні переваги у соціальній, економічній та екологічній сферах.

Місцевий економічний розвиток передбачає, що добробут і підвищення якості життя забезпечується не стільки владою, скільки сектором приватного бізнесу, який залежить від рівня сприятливості місцевих умов для зростання.

3. Інструменти місцевого економічного розвитку в громадах Одеської області використовуються в таких напрямках, як розвиток малого та середнього бізнесу, розвитку туризму в громадах, розвиток інфраструктури територіальної громади, розвиток сільського господарства, впровадження програм з енергоефективності та залучення інвестицій до громади.

4. Інструменти місцевого економічного розвитку використовувались в громадах Одеської області в яких було виявлено створення програми розробки концепції індустріального парку «АгроТехнопарк «Буджак», в Суворове, Ізмаїльського району, Одеської області, який спеціалізуватиметься на аграрній промисловості; розробка спільного проєкту «Газопостачання садівничого кооперативу «Авангард-плюс»».

Очікується, що створення таких проєктів та програм збільшить кількість робочих місць, покращить привабливість регіону, запустить суміжні напрямки для бізнесу та створить постійні надходження податків до бюджету громади;

5. До основних інструментів зміцнення місцевого економічного розвитку та співробітництва територіальних громад належить: стимулювання розвитку малих та середніх підприємств; залучення інвестицій до громади для покращення та розвитку інфраструктури, такої як дорожня інфраструктура (ремонт доріг та вулиць), водопостачання, енергетика.

6. Кооперативний рух в громадах Одеської області досить активно розвивається завдяки підтримці місцевої влади, бізнес-спільнотам та активним громадським організаціям.

Зокрема, в Сергіївській, Біляївській, Кілійській територіальних громадах активно функціонують сільськогосподарські кооперативи, до них відносяться: сільськогосподарський кооператив «Вікторія 1212» , сільськогосподарський кооператив «Дружба Мирне», сільськогосподарський кооператив «Сергіївка» які сприяють місцевому економічному розвитку та підтримці місцевих сільських господарств, діяльність кооперативів спрямована на підвищення конкурентоспроможності місцевих виробників, забезпечення доступу до ринків збуту та підтримки розвитку сільськогосподарського підприємництва.

7. Алгоритм форсайту має важливе значення для громад Одеської області, спосіб форсайту в громадах використовується для прогнозування можливих

рішень або дій та розроблення стратегій, програм для уникнення негативних наслідків або досягненню позитивних результатів та передбачає: аналіз даних про поточний стан громади та її потреби; формулювання мети та завдання; створення конкретного плану дій; реалізація запланованих дій в територіальній громаді; моніторинг прогресу та результатів форсайту, а також проведення оцінки ефективності економічних показників. Це допомагає громадам краще розуміти потенційні ризики, загрози та можливості.

8. Основні аспекти локальної економічної системи розвитку вимірюються за допомогою таких показників: соціальні показники характеризують соціально-демографічні процеси в соціально-економічних системах та рівень життя населення, стан трудових ресурсів, якість трудового потенціалу, рівень доходів громади та рівень освіти; екологічні показники свідчать про екологічний добробут, про адекватність заходів зі зниження негативного впливу на навколишнє середовище громади; показники громадських ресурсів дають змогу визначити оцінку витрат громадських програм та проектів; фінансові показники дають можливість виявити напрямки фінансово-бюджетної діяльності громад, надходження загального та спеціального фонду громад та відображають найбільш суттєві напрямки фінансово-бюджетної діяльності громад та дають можливість порівняти ідентичні параметри різних громад; економічні показники дають більш детальний аналіз частки власних доходів громади та обсяг реалізованої промислової продукції.

9. Створення та розробка стратегії економічного розвитку територіальних громад в Одеській області є важливим методом для забезпечення місцевого економічного розвитку громад. Під час аналізу показників стратегій економічного розвитку територіальних громад Одеської області були визначені такі аспекти:

- розвиток інфраструктури- відіграє важливе значення для громад тому що, сучасна інфраструктура є ключовим фактором для економічного розвитку громад. Аналіз показників розвитку транспортних комунікацій, енергетики, освіти, охорони здоров'я може вказати на потенційні можливості для покращення.

- інвестиційна діяльність громад- сприяє економічному зростанню громад, сприяє створенню та розвитку підприємств за різними галузями. Також інвестиції можуть допомогти впровадженню новітніх технологій, створенню нових робочих місць в громадах та підвищенню конкурентоспроможності територіальних громад.

АНОТАЦІЯ

Сербіна Анастасія Анатоліївна, «Використання інструментів місцевого економічного розвитку на прикладі територіальних громад Одеської області»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» за освітньою програмою «Економіка, планування та управління бізнесом».

Одеський національний економічний університет м. Одеса, 2024 рік.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – сукупність теоретичних аспектів та перспектив забезпечення місцевого економічного розвитку громад Одеської області.

У роботі розглядаються теоретичні та методико-прикладні аспекти забезпечення місцевого економічного розвитку: поняття місцевого економічного розвитку, механізм використання інструментів місцевого економічного розвитку, а також співробітництво територіальних громад як інструмент зміцнення місцевого економічного розвитку.

Проаналізовано сучасний стан розвитку співробітництва територіальних громад в Одеській області, проаналізовані проблеми запровадження механізму співробітництва територіальних громад. Після проведення аналізу у роботі було надано напрямки удосконалення використання інструментів місцевого економічного розвитку Одеської області.

Ключові слова: територіальна громада, співробітництво, сталий розвиток, місцевий економічний розвиток, розвиток інфраструктури, спільне фінансування, спільний проєкт.

ANNOTATION

Serbina Anastasia Anatolyivna, "Use of tools of local economic development on the example of territorial communities of Odesa region "

Thesis for Master degree in specialty 076 "Entrepreneurship and trade" according to the educational program "Economics, planning and business management". - Odessa National Economic University. - Odessa, 2024.

The qualification work consists on three sections. The object of the study is a set of theoretical aspects and prospects for ensuring local economic development of communities in the Odesa region.

The paper examines the theoretical and methodological-applied aspects of ensuring local economic development: the concept of local economic development, the mechanism of using tools of local economic development, as well as the cooperation of territorial communities as a tool for strengthening local economic development.

The current state of development of the cooperation of territorial communities in the Odesa region is analyzed, the problems of introducing the mechanism of cooperation of territorial communities are analyzed. After the analysis, directions for improving the use of tools of local economic development of the Odesa region were provided.

Key words: territorial community, cooperation, sustainable development, local economic development, infrastructure development, joint financing, joint project.